PHƯƠNG TRÌNH ĐỒNG DƯ

Bài giảng điện tử

Ts. Lê Xuân Đại

Trường Đại học Bách Khoa TP HCM

Ngày 20 tháng 4 năm 2011

Nội dung

Đồng dư thức Những khái niệm cơ bản Tính chất của đồng dư thức

Tập hợp các lớp thặng dư Những khái niệm cơ bản Tính chất

Phương trình đồng dư

Phương trình đồng dư bậc nhất một ẩn

Hệ phương trình đồng dư bậc nhất một ẩn

Bài tập

Định nghĩa

Cho m là số nguyên dương. Ta nói 2 số nguyên a, b đồng dư với nhau theo mô-đun m nếu trong phép chia a và b cho m ta được cùng một số dư. Kí hiệu $a \equiv b \pmod{m}$

Định nghĩa

Cho m là số nguyên dương. Ta nói 2 số nguyên a, b đồng dư với nhau theo mô-đun m nếu trong phép chia a và b cho m ta được cùng một số dư. Kí hiệu a \equiv b(mod m)

Ví dụ

```
19 \equiv 3 (mod \ 8); \quad -25 \equiv 23 (mod \ 8);
```

Định nghĩa

Cho m là số nguyên dương. Ta nói 2 số nguyên a, b đồng dư với nhau theo mô-đun m nếu trong phép chia a và b cho m ta được cùng một số dư. Kí hiệu $a \equiv b \pmod{m}$

Ví dụ

$$19 \equiv 3 \pmod{8}; \quad -25 \equiv 23 \pmod{8};$$

Định lý

Các mệnh đề sau đây tương đương:

1. a và b đồng dư với nhau theo mô-đun m;

Định nghĩa

Cho m là số nguyên dương. Ta nói 2 số nguyên a, b đồng dư với nhau theo mô-đun m nếu trong phép chia a và b cho m ta được cùng một số dư. Kí hiệu $a \equiv b \pmod{m}$

Ví dụ

$$19 \equiv 3 \pmod{8}; \quad -25 \equiv 23 \pmod{8};$$

Định lý

Các mệnh đề sau đây tương đương:

- 1. a và b đồng dư với nhau theo mô-đun m;
- 2. a b chia hết cho m;

Định nghĩa

Cho m là số nguyên dương. Ta nói 2 số nguyên a, b đồng dư với nhau theo mô-đun m nếu trong phép chia a và b cho m ta được cùng một số dư. Kí hiệu $a \equiv b \pmod{m}$

Ví dụ

$$19 \equiv 3 \pmod{8}; \quad -25 \equiv 23 \pmod{8};$$

Định lý

Các mệnh đề sau đây tương đương:

- 1. a và b đồng dư với nhau theo mô-đun m;
- 2. a b chia hết cho m;
- 3. tồn tại số nguyên t sao cho a = b + mt.

Định nghĩa

Cho m là số nguyên dương. Ta nói 2 số nguyên a, b đồng dư với nhau theo mô-đun m nếu trong phép chia a và b cho m ta được cùng một số dư. Kí hiệu $a \equiv b \pmod{m}$

Ví dụ

$$19 \equiv 3 \pmod{8}; \quad -25 \equiv 23 \pmod{8};$$

Định lý

Các mệnh đề sau đây tương đương:

- 1. a và b đồng dư với nhau theo mô-đun m;
- 2. a b chia hết cho m;
- 3. tồn tại số nguyên t sao cho a = b + mt.

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên \mathbb{Z} , có nghĩa là

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên \mathbb{Z} , có nghĩa là

1. $\forall a \in \mathbb{Z} \text{ ta có } a \equiv b \pmod{m}$;

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên $\mathbb{Z},$ có nghĩa là

- 1. $\forall a \in \mathbb{Z}$ ta có $a \equiv b \pmod{m}$;
- 2. $\forall a, b \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $b \equiv a \pmod{m}$

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên $\mathbb{Z},$ có nghĩa là

- 1. $\forall a \in \mathbb{Z}$ ta có $a \equiv b \pmod{m}$;
- 2. $\forall a, b \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $b \equiv a \pmod{m}$
- 3. $\forall a, b, c \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ và $b \equiv c \pmod{m}$ suy ra $a \equiv c \pmod{m}$

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên $\mathbb{Z},$ có nghĩa là

- 1. $\forall a \in \mathbb{Z}$ ta có $a \equiv b \pmod{m}$;
- 2. $\forall a, b \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $b \equiv a \pmod{m}$
- 3. $\forall a, b, c \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ và $b \equiv c \pmod{m}$ suy ra $a \equiv c \pmod{m}$

Định lý

1. T \mathring{u} $a_1 \equiv b_1 \pmod{m}$ $v \grave{a}$ $a_2 \equiv b_2 \pmod{m}$ suy $r a_1 \pm a_2 \equiv b_1 \pm b_2 \pmod{m}$;

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên $\mathbb{Z},$ có nghĩa là

- 1. $\forall a \in \mathbb{Z}$ ta có $a \equiv b \pmod{m}$;
- 2. $\forall a, b \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $b \equiv a \pmod{m}$
- 3. $\forall a, b, c \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ và $b \equiv c \pmod{m}$ suy ra $a \equiv c \pmod{m}$

- 1. $T\grave{u}$ $a_1 \equiv b_1 \pmod{m}$ $v\grave{a}$ $a_2 \equiv b_2 \pmod{m}$ suy ra $a_1 \pm a_2 \equiv b_1 \pm b_2 \pmod{m}$;
- 2. $T \dot{u} = b_1 \pmod{m}$ $v \dot{a} = b_2 \pmod{m}$ suy $r \dot{a} = a_1 \cdot a_2 \equiv b_1 \cdot b_2 \pmod{m}$;

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên $\mathbb{Z},$ có nghĩa là

- 1. $\forall a \in \mathbb{Z}$ ta có $a \equiv b \pmod{m}$;
- 2. $\forall a, b \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $b \equiv a \pmod{m}$
- 3. $\forall a, b, c \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ và $b \equiv c \pmod{m}$ suy ra $a \equiv c \pmod{m}$

- 1. $T\grave{u}$ $a_1 \equiv b_1 \pmod{m}$ $v\grave{a}$ $a_2 \equiv b_2 \pmod{m}$ suy ra $a_1 \pm a_2 \equiv b_1 \pm b_2 \pmod{m}$;
- 2. $T \dot{u} = b_1 \pmod{m}$ $v \dot{a} = b_2 \pmod{m}$ suy $r \dot{a} = a_1 \cdot a_2 \equiv b_1 \cdot b_2 \pmod{m}$;
- 3. Từ $ac \equiv bc \pmod{m}$ và UCLN(c, m)=1 suy ra $a \equiv b \pmod{m}$;

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên $\mathbb{Z},$ có nghĩa là

- 1. $\forall a \in \mathbb{Z}$ ta có $a \equiv b \pmod{m}$;
- 2. $\forall a, b \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $b \equiv a \pmod{m}$
- 3. $\forall a, b, c \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ và $b \equiv c \pmod{m}$ suy ra $a \equiv c \pmod{m}$

- 1. $T\grave{u}$ $a_1 \equiv b_1 \pmod{m}$ $v\grave{a}$ $a_2 \equiv b_2 \pmod{m}$ suy ra $a_1 \pm a_2 \equiv b_1 \pm b_2 \pmod{m}$;
- 2. $T\grave{u}$ $a_1 \equiv b_1 \pmod{m}$ $v\grave{a}$ $a_2 \equiv b_2 \pmod{m}$ suy ra $a_1.a_2 \equiv b_1.b_2 \pmod{m}$;
- 3. Từ $ac \equiv bc \pmod{m}$ và UCLN(c, m)=1 suy ra $a \equiv b \pmod{m}$;
- 4. T \dot{u} $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $ac \equiv bc \pmod{mc}, \forall c \in \mathbb{Z}, c > 0$ $v \dot{a} = \frac{b}{d} \pmod{\frac{m}{d}}, 0 < d \in \mathbb{Z}, d \mid UCLN(a,b,m).$

Quan hệ đồng dư là một quan hệ tương đương trên tập số nguyên $\mathbb{Z},$ có nghĩa là

- 1. $\forall a \in \mathbb{Z}$ ta có $a \equiv b \pmod{m}$;
- 2. $\forall a, b \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $b \equiv a \pmod{m}$
- 3. $\forall a, b, c \in \mathbb{Z}$ ta có từ $a \equiv b \pmod{m}$ và $b \equiv c \pmod{m}$ suy ra $a \equiv c \pmod{m}$

- 1. $T\grave{u}$ $a_1 \equiv b_1 \pmod{m}$ $v\grave{a}$ $a_2 \equiv b_2 \pmod{m}$ suy ra $a_1 \pm a_2 \equiv b_1 \pm b_2 \pmod{m}$;
- 2. $T\grave{u}$ $a_1 \equiv b_1 \pmod{m}$ $v\grave{a}$ $a_2 \equiv b_2 \pmod{m}$ suy ra $a_1.a_2 \equiv b_1.b_2 \pmod{m}$;
- 3. Từ $ac \equiv bc \pmod{m}$ và UCLN(c, m)=1 suy ra $a \equiv b \pmod{m}$;
- 4. T \dot{u} $a \equiv b \pmod{m}$ suy ra $ac \equiv bc \pmod{mc}, \forall c \in \mathbb{Z}, c > 0$ $v \dot{a} = \frac{b}{d} \pmod{\frac{m}{d}}, 0 < d \in \mathbb{Z}, d \mid UCLN(a,b,m).$

Tập hợp các lớp thặng dư

Định nghĩa

Khi chia một số nguyên bất kỳ cho m ta sẽ được số dư r. Tập hợp tất cả các số nguyên khi chia cho m có cùng số dư r tạo thành một lớp thặng dư \overline{r} . Tập hợp tất cả những lớp thặng dư đó được gọi là các lớp thặng dư mô-đun m và kí hiệu là \mathbb{Z}_m .

Tập hợp các lớp thặng dư

Dịnh nghĩa

Khi chia một số nguyên bất kỳ cho m ta sẽ được số dư r. Tập hợp tất cả các số nguyên khi chia cho m có cùng số dư r tạo thành một lớp thặng dư \overline{r} . Tập hợp tất cả những lớp thặng dư đó được gọi là các lớp thặng dư mô-đun m và kí hiệu là \mathbb{Z}_m .

Ví du

Trong \mathbb{Z}_8 , lớp thặng dư $\overline{3} \pmod{8}$ là $\overline{3} = \{x \in \mathbb{Z} \setminus x \equiv 3 \pmod{8}\}$

Định lý

1. Tập hợp \mathbb{Z}_m có m lớp thặng dư.

Định lý

- 1. Tập hợp \mathbb{Z}_m có m lớp thặng dư.
- 2. Mỗi lớp thặng dư của \mathbb{Z}_m là hợp của k lớp thặng dư phân biệt của $\mathbb{Z}_{km}(k>1)$.

Định lý

(Định lý Euler.) Giả sử m là một số tự nhiên lớn hơn 1 và a là một số nguyên nguyên tố với m. Khi đó ta có $a^{\varphi(m)} \equiv 1 \pmod{m}$. trong đó $\varphi(m)$ được tính như sau:

Định lý

- 1. Tập hợp \mathbb{Z}_m có m lớp thặng dư.
- 2. Mỗi lớp thặng dư của \mathbb{Z}_m là hợp của k lớp thặng dư phân biệt của $\mathbb{Z}_{km}(k>1)$.

Định lý

(Định lý Euler.) Giả sử m là một số tự nhiên lớn hơn 1 và a là một số nguyên nguyên tố với m. Khi đó ta có $a^{\varphi(m)} \equiv 1 \pmod{m}$. trong đó $\varphi(m)$ được tính như sau: $\varphi(1) = 1$.

Định lý

- 1. Tập hợp \mathbb{Z}_m có m lớp thặng dư.
- 2. Mỗi lớp thặng dư của \mathbb{Z}_m là hợp của k lớp thặng dư phân biệt của $\mathbb{Z}_{km}(k>1)$.

Định lý

(Định lý Euler.) Giả sử m là một số tự nhiên lớn hơn 1 và a là một số nguyên nguyên tố với m. Khi đó ta có $a^{\varphi(m)} \equiv 1 \pmod{m}$.

trong đó $\varphi(m)$ được tính như sau:

$$\varphi(1) = 1.$$

 $\varphi(p^{\alpha})=p^{\alpha}-p^{\alpha-1}$ với p là số nguyên tố, α là một số tự nhiên khác 0.

Định lý

- 1. Tập hợp \mathbb{Z}_m có m lớp thặng dư.
- 2. Mỗi lớp thặng dư của \mathbb{Z}_m là hợp của k lớp thặng dư phân biệt của $\mathbb{Z}_{km}(k>1)$.

Định lý

(Định lý Euler.) Giả sử m là một số tự nhiên lớn hơn 1 và a là một số nguyên nguyên tố với m. Khi đó ta có $a^{\varphi(m)} \equiv 1 \pmod{m}$.

trong đó $\varphi(m)$ được tính như sau:

$$\varphi(1)=1.$$

 $\varphi(p^{\alpha})=p^{\alpha}-p^{\alpha-1}$ với p là số nguyên tố, α là một số tự nhiên khác 0.

$$\varphi(n) = n(1 - \frac{1}{p_1})(1 - \frac{1}{p_2})\dots(1 - \frac{1}{p_k})$$
 với $n = p_1^{\alpha_1} p_2^{\alpha_2} \dots p_k^{\alpha_k}$, p_1, p_2, \dots, p_k là những số nguyên tố.

Phương trình đồng dư

Định nghĩa

Cho $f(x) \in \mathbb{Z}$. Nếu với $x = x_0$ ta có $f(x_0) \equiv 0 \pmod{m}$ thì nói x_0 là nghiệm đúng của phương trình $f(x) \equiv 0 \pmod{m}$.

Phương trình đồng dư

Dinh nghĩa

Cho $f(x) \in \mathbb{Z}$. Nếu với $x = x_0$ ta có $f(x_0) \equiv 0 \pmod{m}$ thì nói x_0 là nghiệm đúng của phương trình $f(x) \equiv 0 \pmod{m}$.

Định lý

Nếu $x=\alpha$ là nghiệm đúng của phương trình $f(x)\equiv 0 \pmod{m}$ thì mọi số nguyên thuộc lớp thặng dư $\overline{\alpha} \pmod{m}$ đều là nghiệm đúng của phương trình $f(x)\equiv 0 \pmod{m}$.

Định lý

Phương trình $ax \equiv b \pmod{m}$ trong đó a không chia hết cho m, có nghiệm khi và chỉ khi UCLN(a,m)=d là một ước của b. Khi phương trình này có nghiệm thì nó có d nghiệm.

Định lý

Phương trình $ax \equiv b \pmod{m}$ trong đó a không chia hết cho m, có nghiệm khi và chỉ khi UCLN(a,m)=d là một ước của b. Khi phương trình này có nghiệm thì nó có d nghiệm.

Cách xác định nghiệm.

Định lý

Phương trình $ax \equiv b \pmod{m}$ trong đó a không chia hết cho m, có nghiệm khi và chỉ khi UCLN(a,m)=d là một ước của b. Khi phương trình này có nghiệm thì nó có d nghiệm.

Cách xác định nghiệm.

Xét phương trình $ax \equiv b \pmod{m}$ với điều kiện (a, m) = 1 và 1 < a < m.

Định lý

Phương trình $ax \equiv b \pmod{m}$ trong đó a không chia hết cho m, có nghiệm khi và chỉ khi UCLN(a,m)=d là một ước của b. Khi phương trình này có nghiệm thì nó có d nghiệm.

Cách xác định nghiệm.

Xét phương trình $ax \equiv b \pmod{m}$ với điều kiện (a, m) = 1 và 1 < a < m.

Cách 1. Chia 2 vế cho a

Nếu a là một ước của b thì ta được nghiệm $x \equiv \frac{b}{a} (mod \ m)$. Nếu a không là ước của b thì do UCLN(a,m)=1 nên luôn có số nguyên $k(1 \leqslant k \leqslant a-1)$ để b+km chia hết cho a. Khi đó phương trình đã cho tương đương với $ax \equiv b + km (mod \ m)$ nên nó có

trình đã cho tương đương với $ax \equiv b + km \pmod{m}$ nên nó có nghiệm là $x \equiv \frac{b+km}{a} \pmod{m}$.

Định lý

Phương trình $ax \equiv b \pmod{m}$ trong đó a không chia hết cho m, có nghiệm khi và chỉ khi UCLN(a,m)=d là một ước của b. Khi phương trình này có nghiệm thì nó có d nghiệm.

Cách xác định nghiệm.

Xét phương trình $ax \equiv b \pmod{m}$ với điều kiện (a, m) = 1 và 1 < a < m.

Cách 1. Chia 2 vế cho a

Nếu a là một ước của b thì ta được nghiệm $x \equiv \frac{b}{a} \pmod{m}$.

Nếu a không là ước của b thì do ƯCLN(a,m)=1 nên luôn có số nguyên $k(1\leqslant k\leqslant a-1)$ để b+km chia hết cho a. Khi đó phương trình đã cho tương đương với $ax\equiv b+km \pmod{m}$ nên nó có nghiệm là $x\equiv \frac{b+km}{a} \pmod{m}$.

<u>Cách 2.</u> Từ giả thiết (a,m)=1, theo định lý Euler ta có $a^{\varphi(m)} \equiv 1 \pmod{m}$. Nhân 2 vế cho b ta được và viết lại $a(ba^{\varphi(m)-1}) \equiv b \pmod{m}$. Ta sẽ được $x \equiv ba^{\varphi(m)-1} \pmod{m}$

Ví dụ.

Ví dụ.

Giải phương trình

1. $3x \equiv 5 \pmod{8}$.

Giải phương trình

- 1. $3x \equiv 5 \pmod{8}$.
- 2. $7x \equiv 3 \pmod{12}$.

Cho hệ phương trình đồng dư bậc nhất

$$\begin{cases} x \equiv b_1 (mod \ m_1) \\ x \equiv b_2 (mod \ m_2) \\ \dots \\ x \equiv b_k (mod \ m_k) \end{cases}$$

ở đây m_1, m_2, \ldots, m_k là những số nguyên lớn hơn 1 và b_1, b_2, \ldots, b_k là những số nguyên tùy ý.

Cho hệ phương trình đồng dư bậc nhất

$$\begin{cases} x \equiv b_1 (mod \ m_1) \\ x \equiv b_2 (mod \ m_2) \\ \dots \\ x \equiv b_k (mod \ m_k) \end{cases}$$

ở đây m_1, m_2, \ldots, m_k là những số nguyên lớn hơn 1 và b_1, b_2, \ldots, b_k là những số nguyên tùy ý.

Định lý

Nếu hệ phương trình đồng dư bậc nhất một ấn có nghiệm thì nghiệm đó là duy nhất.

Cho hệ phương trình đồng dư bậc nhất

$$\begin{cases} x \equiv b_1 (mod \ m_1) \\ x \equiv b_2 (mod \ m_2) \\ \dots \\ x \equiv b_k (mod \ m_k) \end{cases}$$

ở đây m_1, m_2, \ldots, m_k là những số nguyên lớn hơn 1 và b_1, b_2, \ldots, b_k là những số nguyên tùy ý.

Định lý

Nếu hệ phương trình đồng dư bậc nhất một ấn có nghiệm thì nghiệm đó là duy nhất.

Định lý

(Định lý Trung Quốc.) Nếu các mô-đun $m_1, m_2, ..., m_k$ đôi một nguyên tố cùng nhau thì hệ phương trình đồng dư bậc nhất một ẩn có nghiệm.

Cho hệ phương trình đồng dư bậc nhất

$$\begin{cases} x \equiv b_1 (mod \ m_1) \\ x \equiv b_2 (mod \ m_2) \end{cases}$$

với điều kiện b_1-b_2 chia hết cho d=UCLN (m_1,m_2) . Lúc này $x\equiv x_0 (mod\ m)$ trong đó $x_0=b_1+m_1t_0,$ m=BCNN (m_1,m_2) . Trong đó t_0 được tìm như sau:

Ta có $x=b_1+m_1t\equiv b_2 (mod\ m_2).$ Vì d=UCLN (m_1,m_2) là ước của b_1-b_2 nên phương trình $b_1+m_1t\equiv b_2 (mod\ m_2)$ tương đương với phương trình $\frac{m_1}{d}t\equiv \frac{b_2-b_1}{d}(mod\ \frac{m_2}{d}).$ Nhưng do UCLN $(\frac{m_1}{d},\frac{m_2}{d})=1$ nên nó có nghiệm $t\equiv t_0 (mod\ \frac{m_2}{d})$

1. Giải hệ phương trình

$$\begin{cases} x \equiv 5 \pmod{6} \\ x \equiv 8 \pmod{15} \\ x \equiv -1 \pmod{12} \\ x \equiv 13 \pmod{35} \end{cases}$$

1. Giải hệ phương trình

$$\begin{cases} x \equiv 5 \pmod{6} \\ x \equiv 8 \pmod{15} \\ x \equiv -1 \pmod{12} \\ x \equiv 13 \pmod{35} \end{cases}$$

2. Giải hệ phương trình

$$\begin{cases} x \equiv 3 \pmod{4} \\ x \equiv 4 \pmod{5} \\ x \equiv 5 \pmod{7} \end{cases}$$

Bài tập

- 1. Giải phương trình
 - 1. $3x \equiv 7 \pmod{8}$.
 - 2. $5x \equiv 4 \pmod{11}$.
 - 3. $7x \equiv 6 \pmod{13}$.
 - 4. $13x \equiv 1 \pmod{27}$.
- 2. Giải phương trình
 - 1. $6x \equiv 27 \pmod{33}$.
 - 2. $10x \equiv 15 \pmod{65}$.
 - 3. $18x \equiv 6 \pmod{42}$.
 - 4. $15x \equiv 25 \pmod{70}$.

1. Giải hệ phương trình

$$\begin{cases} x \equiv 4 \pmod{5} \\ x \equiv 2 \pmod{7} \\ x \equiv 3 \pmod{13} \end{cases}$$

2. Giải hệ phương trình

$$\begin{cases} 3x \equiv 5 \pmod{4} \\ 2x \equiv 3 \pmod{5} \\ 5x \equiv 1 \pmod{9} \end{cases}$$